

Nowa Agenda Urbanistyczna dla Gdańska

Aleksandra Duliewicz

Prezydent Gdańska

Miasto, aby mogło przetrwać, musi przystosowywać się do zmian – adaptować i ciągle rozwijać. Za tą ideą idzie także Gdańsk, który wychodzi naprzeciw wszelkim wyzwaniom dotyczącym planowania miast zgodnie z Nową Agendą Urbanistyczną. Jej nadrzędnym elementem jest współpraca z całą społecznością – nie tylko z mieszkańcami, ale również z interesariuszami instytucjonalnymi, inwestorami itp. Tylko tak można wypracować nowoczesną wizję rozwoju.

Nowoczesne zarządzanie rozwojem miasta w znacznej mierze wiąże się z przekształcaniem przestrzeni. W polskich realiach prawnych punktem odniesienia jest tu ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz pozostałe regulacje, na podstawie których przygotowywane są między innymi plany miejscowe czy inne dokumenty o znaczeniu ogólnomiejskim. Są one ogólnodostępne i można się z nimi zapoznać na stronie internetowej Biura Rozwoju Gdańska. Na ich bazie tworzymy rozmaite polityki miejskie, których realizacja przyczynia się do wdrożenia wypracowanych w skali całego miasta idei i koncepcji. Szczególną uwagę chciałabym tu zwrócić na programy rozwojowe, mające realizować przyjęte w strategii Gdańsk 2030 cele i priorytety. Koncentrują się one wokół takich tematów jak miasto zielone, miasto innowacyjne, miasto dostępne oraz miasto wspólne. Są one obecnie w fazie dyskusji, która już pozwoliła na zidentyfikowanie wielu powiązań pomiędzy planowaniem i realizacją a zagadnieniami społecznymi oraz środowiskowymi – wymieniając tylko niektóre z nich.

Wiele z kwestii rozwojowych wiąże się z zagospodarowaniem konkretnych przestrzeni. W działaniu tym współpracujemy m.in. ze środowiskami lokalnymi, w tym radami i zarządami dzielnic. Efekty tej współpracy możemy zobaczyć choćby w ramach realizowanych programów rewitalizacji. Dzięki temu powstają m.in. przestrzenie służące integracji społeczności lokalnych i budowie więzi społecznych. Jednakże regulacje prawne mają tu kluczowe znaczenie – i w tym miejscu chciałabym przypomnieć, że Gdańsk zalicza się do tych nielicznych polskich miast, których powierzchnia w znacznej części pokryta jest planami zagospodarowania przestrzennego. W tym momencie to około 65% obszaru miasta.

Jednak potrzeby i aspiracje społeczności lokalnych oraz sytuacja w poszczególnych dzielnicach ulegają dynamicznym zmianom. Przykładem tego może być choćby nowe podejście do kwestii kształtowania terenów zieleni i tzw. zielonej i niebieskiej infrastruktury miasta. Niestety, wypracowanie nowych zapisów planu dla tego typu obszarów i ich uzgodnienie ze wszystkimi stronami bywa bardzo trudne i czasochłonne. Inną kwestią jest sprawa dużej różnicy skali pomiędzy dokumentami planistycznymi dla całego miasta a zapisami planu miejscowego dla pojedynczej działki. Kwestie te są uwarunkowane regulacjami prawnymi przyjętymi na szczeblu ogólnokrajowym. W praktyce powodują one rozmaite kłopoty i komplikacje – trudno jest bowiem w takich realiach dynamicznie zarządzać rozwojem miasta.

Nowy system dla Gdańska

Z tego też powodu, podjęliśmy w Gdańsku prace nad Nową Agendą Urbanistyczną – a więc uzupełnieniem systemu planowania przestrzennego o nowe elementy takie jak bardziej uspołeczniony proces kształtowania wizji rozwoju przestrzennego całego miasta i jego poszczególnych części, nieformalne, a więc niewynikające z zapisów ustawy, instrumenty planistyczne oraz wykorzystanie nowych technik i technologii dyskusji i komunikacji. Zagadnienia te ściśle się wiążą ze sobą, dlatego też wypracowaliśmy zestaw rozwiązań, który łączy je wszystkie.

Gdańska Nowa Agenda Urbanistyczną jest uzupełnieniem systemu planowania przestrzennego o nowe elementy takie jak bardziej uspołeczniony proces kształtowania wizji rozwoju przestrzennego całego miasta jak i jego poszczególnych części, nieformalne instrumenty planistyczne oraz wykorzystanie nowych technologii dyskusji i komunikacji.

Postawić na dialog

Na pierwszym miejscu chciałabym wymienić rzecz może nie do końca oczywistą, ale niezmiernie dla mnie ważną – a mianowicie rozwój dyskusji o wyzwaniach i zasadach przyszłego rozwoju miasta. Chcemy na miasto patrzeć kompleksowo, ale także przekładać te zasady na decyzje dotyczące poszczególnych inwestycji – zarówno tych publicznych, jak i prywatnych. Podjęliśmy się więc organizowania i prowadzenia rozmaitych konferencji, debat, wykładów i prezentacji (z których pełną dokumentacją możemy się wszyscy łatwo zapoznać na stronie internetowej Biura Architekta Miasta). Poruszamy w ich trakcie tematy bardzo aktualne dla rozwoju Gdańska, jak możliwości kształtowania przestrzeni zgodnie z koncepcją miasta 15-minutowego czy związane z wprowadzaniem i wykorzystaniem zielonej i niebieskiej infrastruktury. Praktycznym przykładem ich wdrożeń są choćby koncepcje tzw. Parku Południowego czy Centrum Południe – nad którymi teraz pracujemy.

Drugą kwestią, o kluczowym znaczeniu dla społeczności Gdańska, jest rozwój różnych form partycypacji społecznej w planowaniu i projektowaniu urbanistycznym. Z tego też powodu zainicjowaliśmy Gdańskie Warsztaty Projektowe – nową formułę dialogu dotyczącą kształtowania poszczególnych przestrzeni. Do udziału w nich zapraszamy także tzw. interesariuszy instytucjonalnych – a więc inwestorów, właścicieli terenów – co daje szansę na wypracowanie spójnych koncepcji kształtowania poszczególnych obszarów. Przykładem zastosowania tego rozwiązania jest Rada Interesariuszy Młodego Miasta i Polskiego Haka, którą reaktywowaliśmy w 2021 r. czy też zainicjowane procesy partycypacyjne związane z kształtowaniem tzw. Pasma Alei Grunwaldzkiej.

Kluczowe znaczenie dla społeczności Gdańska ma rozwój różnych form partycypacji społecznej w planowaniu i projektowaniu urbanistycznym. Stąd, wychodząc naprzeciw tym oczekiwaniom, zainicjowaliśmy Gdańskie Warsztaty Projektowe – nową formułę dialogu dotyczącą kształtowania poszczególnych przestrzeni.

W ramach naszych działań chcemy także stawiać na profesjonalną dyskusję wiążącą się z zagospodarowaniem poszczególnych obszarów. Dobrą formułą są tu konkursy urbanistyczno-architektoniczne, w tym o charakterze studialnym, dające szansę na wypracowanie nowych idei dotyczących poszczególnych przestrzeni. Staramy się powiązać tę profesjonalną dyskusję z dialogiem społecznym – czego przykładem stał się proces partycypacyjny dotyczący strefy wejściowej na plażę na Stogach czy też, realizowane obecnie, inicjatywy związane z Placem Solidarności oraz tzw. Centrum Południe. Równolegle rozwijamy współpracę z uczelniami, w tym z Politechniką Gdańską, dzięki czemu w ramach corocznych konkursów studenckich mamy szansę zająć się szczególnie problematycznymi obszarami miasta i wypracować nowe idee i pomysły na ich zagospodarowanie.

Nowe formuły planistyczne

Niezależnie od formuły konkursowej, ważne dla nas – w kontekście przygotowania procesów sporządzania planów miejscowych – stało się także prowadzenie rozmaitych studiów projektowych i planistycznych. Chcemy, aby przyjęły one formułę zintegrowanych koncepcji dla poszczególnych obszarów problemowych. Obejmują one zarówno tereny przekształceń – jak choćby rejon Młodego Miasta – jak i obszary rewitalizacji czy zmian funkcjonalno-przestrzennych. Dokumenty te mogą przyjąć różną formę – od pełnych koncepcji (tzw. masterplanów), poprzez tzw. wytyczne projektowe (znane w literaturze anglosaskiej jako „*development guidelines*”) aż po zalecenia dotyczące zmian planów miejscowych. Równolegle chcemy rozwijać proces opracowywania tzw. masterplanów dzielnicowych – czyli próby całościowego spojrzenia urbanistycznego na poszczególne dzielnice Gdańska. W procesie ich sporządzania wychodzimy od dogłębnej diagnozy społecznej, a wynikiem stać się ma zestaw rekomendacji dotyczący charakteru i kolejności realizacji poszczególnych interwencji. Obecnie „testujemy” ten model na przykładzie dzielnicy Piecki-Migowo, a z wnioskami dotyczącymi podjęcia podobnego procesu zgłaszają się do nas kolejne społeczności lokalne.

Natomiast w zakresie nowych technik i technologii wymienić należy zarówno posługiwanie się takimi zasobami jak zdjęcia ukośne, modele 3D czy choćby tzw. geoankiety. Równocześnie jednak zdajemy sobie sprawę z zalet podejścia „analogowego” – chcemy więc prowadzić procesy partycypacyjne z wykorzystaniem fizycznych makiet i modeli, co pozwala na chyba najbardziej efektywną komunikację z wszystkimi interesariuszami. Wykorzystanie nowych instrumentów planistycznych oraz technik i technologii wymaga także bardziej efektywnej komunikacji – zarówno w odniesieniu do społeczności lokalnej, jak i interesariuszy instytucjonalnych – w tym inwestorów i właścicieli terenów. W tej kwestii konieczne jest więc wykorzystanie na szerszą skalę zarówno mediów społecznościowych, miejskich platform internetowych (jak choćby gdansk.pl), jak i komunikacji bezpośredniej – także w bardzo tradycyjnych formach. Nasze społeczności tego oczekują – nie każdy bowiem posługuje się sprawnie narzędziami internetowymi.

Wykorzystanie nowych instrumentów planistycznych oraz technologii wymaga także bardziej efektywnej komunikacji. W tej kwestii konieczne jest więc wykorzystanie na szerszą skalę zarówno mediów społecznościowych, miejskich platform internetowych (jak choćby gdansk.pl) jak i komunikacji bezpośredniej – także w bardziej tradycyjnych formach.

Od słowa do czynu

Wierzę, że podjęcie wszystkich tych działań przyczyni się do poszerzenia dyskusji na temat kluczowych wyzwań w zakresie rozwoju przestrzennego Gdańska. Jednakże niezmiernie ważna jest także realizacja przedyskutowanych koncepcji – znowu, we współpracy z szerokim gronem interesariuszy, w tym zarówno społecznościami lokalnymi, jak i tymi instytucjonalnymi. Staramy się także wykorzystywać rozmaite

instrumenty realizacyjne jak choćby procedurę znaną pod nazwą „lex developer”. Jednak także i w tym wypadku proponujemy rozwiązania pozwalające na wcześniejsze wyłonienie się w dyskusji kluczowych elementów koncepcji przy udziale wszystkich zainteresowanych.

Nowa Agenda Urbanistyczna dla Gdańska obejmuje wiele elementów. Zapewne będziemy ją uzupełniać o kolejne – jak choćby kwestie związane z wykorzystaniem wyników studiów i badań prowadzonych przez środowiska naukowe. Dlatego też istotnym jej uzupełnieniem staną się projekty współpracy międzynarodowej. Kluczowym i niezmiennym elementem pozostaje jednak wypracowanie i wdrożenie – we współpracy z całą społecznością miasta – nowoczesnej wizji jego rozwoju.

O autorce

Aleksandra Dulkiewicz – samorządowiec i prawniczka, prezydent Gdańska od 2019 r. Wcześniej zastępca prezydenta Gdańska ds. polityki gospodarczej (2017-2019). Pełni funkcję Wiceprezesa Rady Obszaru Metropolitalnego Gdańsk–Gdynia–Sopot oraz jest członkiem Zarządu Fundacji Unii Metropolii Polskich. Absolwentka Uniwersytetu Gdańskiego oraz Paris Lodron University w Salzburgu.